

پدر طب اسلامی آیت الله تبریزیان حفظه الله

(کتابخانه تخصصی طب اسلامی)

«أعوذُ باللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
العَالَمِينَ وَ صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ وَ لَعْنَةُ دَائِمَةٍ أَعْدَائِهِمْ
أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ»

آناتومی جلسه چهارم:

مطالب: (اقسام مو، ادامه موی زیربغل و ...)

تدریس: آیت الله تبریزیان حفظه الله

مقدمه: بدن انسان از سلول ساخته شده و سلول هم یک حبابی به نام هسته دارد که داخل آن رشته‌هایی وجود دارد که دو رشته‌ای هستند و از آن تعبیر به امشاج می‌شود در قرآن هم ذکر شده «انا خلقناه من نطفه»، این رشته‌ها از ژن‌ها تشکیل شده است که رمز و رازهایی دارند و هر کدام حاصل صفات در بدن هستند.

در اصطلاح امروزی DNA گویند و در اصطلاح قرآنی (امشاج) گفته می‌شود. امشاج داخل هسته حالت سکون دارند و چیز دیگری به نام علق داریم که یک رشته است و این تک رشته‌ای، DNA را از هم باز می‌کند و از روی آن کپی برداری می‌کند و با فرایندی تبدیل به NRNA می‌شود که حرکت دارد و از هسته خارج می‌شود و ملکول‌های پروتئین را تشکیل می‌دهد. با همان رمز و

نسخه برداری که از DNA کرده، پروتئین را تشکیل می‌دهد، یعنی رشته‌های اسید آمینه را به یکدیگر وصل می‌کند و پروتئین تشکیل می‌دهد.

واکسن‌های امروز، NANA را هدف قرار می‌دهد و نسخه‌های کپی برداری شده از روی DNA را هدف قرار می‌دهد. معلوم نیست چه آسیبی به بدن انسان بزند و عامل بیماری‌های مثل سرطان و ... و حتی باعث از بین رفتن ژن ایمن و اعتقاد و انسانیت انسان می‌شود. بعد از واکسن زدن، نماز خواندن بر انسان سنگین می‌شود.

امروزه صحبت از مدرنیته است، پدر مدرنیته رضاشاه است که کشف حجاب کرد و علماء را آزار رسانید. مدرنیته امروزی باعث تعطیلی حرم‌های اهل بیت علیهم السلام شدند، مساجد را تعطیل کردند، زیارت اربعین را تعطیل کردند و روضه امام علیه السلام را باعث افسردگی و خودکشی خواندند.

اگر مسئولیتی دارید به خاطر قال الصادق و قال الباقر علیهما السلام است در غیر اینصورت مقامی به دست نمی‌آید مگر اینکه در نوکری سرآمد باشی یا در خیانت سرآمد باشی. حال شما می‌خواهید جلوی قال الصادق و قال الباقر علیهما السلام را بگیرید؟ با این کار مشروعیت خودتان زیر سؤال می‌رود پس برای طب اسلامی نمی‌توانید تعیین تکلیف کنید.

ادامه بحث مو

موی زیر بغل:

یک تقسیم برای مو داریم:

نوع اول: در حال رشد هستند و حدی ندارند مانند موی سر، سبیل و با رشد کردن و بلند شدن و خارج شدن، بیماری از بدن دفع می‌شود چون عوامل بیماری همیشه در بدن هستند بنابراین باید همیشه رشد کنند تا بیماری خارج شود.

نوع دوم: مو بیرون می آید ولی حدی دارد مانند موی ابرو، اگر تراشیده شود رشد می کند ولی حدی دارد. موی مژه هم همین طور است. اینها بیشتر خارج کننده بیماری نیستند و کار آیی دیگری دارند مثلاً ابرو تنظیم کننده نور است، مژه محافظ چشم است.

نوع سوم: موهای مستغاثات (باتالاق): موهایی که بیشتر در رطوبت هستند مانند موهای زیر بغل، عانه، اطراف آلت و پشت مانند باتالاق گزیده است. ماده این موها، ماده خوبی نیست، درد و بیماری است بلکه بیشتر از درد و بیماری است، پناه گاه میکروب و ویروس هستند و حالت نجات دارند چون اصل نجاست میکروب و ویروس هستند و در زدودن آنها نباید درنگ کرد.

موهای زائد هم به خاطر ماهیتش و هم به خاطر جایگاهش و هم به خاطر ماده‌ای که ترشح می کند، جزء کثافات هستند، بیشتر روایات از کندن موهای زائد بحث می کنند که سنت‌های ده گانه حضرت ابراهیم (علیه السلام) است.

به نظر می رسد که کندن باعث می شود که دیرتر رشد کنند. هدف این موها در درجه اول جمع کردن آشغال و میکروب و ویروس و ترشحات زیر بغل است پس باید زدوده شود و از بین برود.

وَ قَالَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): «تَنْفُ الْأَبْطَرِ يَنْفِي الرَّائِحَةَ الْمَكْرُوهَةَ وَ هُوَ طَهُورٌ وَ سُنَّةٌ؛

کندن این موها، بوی بد را از بین می برد اگر بوی بدی زیر بغل است به خاطر مو است که با کندن مو برطرف می شود.»^۱

موهای زائد پناهگاه شیطان است پس معلوم می شود شیطان خیلی ریز است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): «لَا يُطَوَّلَنَّ أَحَدُكُمْ شَارِبَهُ وَ لَا عَانَتَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطِهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّخِذُهَا مَخَابِي يَسْتَتِرُ فِيهَا؛

سبیل را بلند نکنید و همچنین موی عانه و مو، اگر اجازه دادید بلند شود شیطان این‌ها را به عنوان پناهگاه قرار می دهد.»^۲

در اینکه کندن بهتر است یا تراشیدن در روایات اختلاف است، روایتی می فرماید: **عَنِ الصَّادِقِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى قَالَ لِإِبْرَاهِيمَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) تَطَهَّرْ فَحَلَقَ**

^۱ مکارم الأخلاق ؛ ص ۶۰

^۲ بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار ؛ ج ۷۳ ؛ ص ۸۸

عَانَتُهُ وَ كَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَطَّلِي إِبْطِيهِ فِي الْحَمَامِ وَيَقُولُ نَتْفُ الْإِبْطِ يُضْعِفُ الْمُنْكَبِينَ
وَيُوهِي وَيُضْعِفُ الْبَصَرَ وَقَالَ حَلَقُهُ أَفْضَلُ مِنْ نَتْفِهِ وَ طَلْيُهُ أَفْضَلُ مِنْ حَلَقِهِ؛

امام از نوره استفاده می کردند در حمام و می فرمودند: کندن موی زیر بغل دو تا شانه را ضعیف و سست می کند و بینایی را ضعیف می کند و استفاده از نوره از تراشیدن بهتر است.^۳

از این روایت استفاده می شود در درجه اول نوره، درجه دوم تراشیدن و درجه سوم کندن.

روایت زراره: «نتفه افضل من حلقه» خلاف روایت اول است. حقیقت این است که تراشیدن بهتر از کندن است چون کندن هم درد دارد و هم دو تا کتف را ضعیف می کند و بینایی را هم ضعیف می کند.

موی عانه: شبیه موی زیر بغل است، حالت باتلاقی دارد و محل عرق رشد می کند (عانه و اطراف آلت و پشت محل عرق است) مانند گیاهانی که در باتلاق رشد می کند. گردش خون در این مناطق زیاد است به خاطر فعالیت جنسی انسان و بیماری و داء در این مناطق زیاد است و با رشد موها خارج می شود علاوه بر این مشغولیت برای انسان است. کوتاه کردن و نوره گذاشتن که با آن از کارهای ناشایست باز می دارد و طغیان نکند و شرش به دیگران نرسد.

روایت می فرماید: زیر بغل و عانه محل خروج فضله است (مواد مضر و گندیده).

روایات نوره متعدد است، سنت در نوره کشیدن ۱۵ روز یکبار است، بین ۱۵ روز یکبار هم باید بتراشد. **عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله): «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ» فَلَا يَتْرُكُ عَانَتَهُ فَوْقَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَلَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُوْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تَدَعَ ذَلِكَ مِنْهَا فَوْقَ عَشْرِينَ يَوْمًا.**^۴

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس به خداوند و روز قیامت ایمان دارد روا نیست که بیش از چهل روز نوره کشیدن بر پشت زهار (عورت) خود را ترک کند و جایز نیست زنی را که به خداوند و روز قیامت ایمان دارد نوره کشیدن بر پشت زهار (عورت) خویش را بیش از بیست روز ترک کند.

^۳ دانشنامه احادیث پزشکی ؛ ج ۱ ؛ ص ۵۳۸

^۴ الکافی ؛ ص ۵۰۵

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: «دَخَلْتُ مَعَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَام) الْحَمَّامَ فَقَالَ لِي يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ اظْلَلْ فَقُلْتُ إِنَّمَا أَظْلَيْتُ مُنْذُ أَيَّامٍ فَقَالَ اظْلَلْ فَإِنَّهَا طَهُورٌ»^٥.

همراه امام صادق علیه السلام وارد حمام شدم و امام به من فرمودند از نوره استفاده کن من عرض کردم که چند روز پیش از نوره استفاده کرده‌ام و امام فرمودند دوباره استفاده کن، این پاک کننده (درمان) است.

نوره استریل کننده بدن است، قارچ کش و میکروب کش است حتی قارچ که در رحم ایجاد می شود باید در آب نوره بنشیند و گرنه تحت هیچ شرایطی از بین نمی رود.

عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: «كُنْتُ مَعَهُ أَقْوَدُهُ فَأَدْخَلْتُهُ الْحَمَّامَ فَرَأَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَام) يَتَنَوَّرُ فِدَانًا مِنْهُ أَبُو بَصِيرٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا بَصِيرٍ تَنَوَّرَ فَقَالَ إِنَّمَا تَنَوَّرْتُ أَوَّلَ مَنِ أُمْسِ وَالْيَوْمَ الثَّلَاثَ فَقَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهَا طَهُورٌ فَتَنَوَّرْ»^٦.

علی بن ابی حمزه گوید: با ابو بصیر بودم و او را راهنمایی می کردم. پس او را به حمام بردم و امام صادق علیه السلام را دیدم که نوره می کشد. ابو بصیر نزدیک ایشان رفت و به ایشان سلام نمود. امام علیه السلام فرمود: ای ابو بصیر! نوره بکش! ابو بصیر عرض کرد: من دو، سه روز پیش نوره کشیدم. فرمود: مگر نمی دانی که نوره موجب طهارت و پاکیزگی است؟! پس نوره بکش!

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند: «اعْلَمُ أَنَّ آلامَ الْبَدَنِ وَادْوَاءَهُ تَخْرُجُ بِخُرُوجِ الشَّعْرِ فِي مَسَامِهِ وَبِخُرُوجِ الْأَظْفَارِ مِنْ أُنَامِلِهَا وَلِذَلِكَ أَمَرَ الْإِنْسَانَ بِالنُّورَةِ وَحَلْقِ الرَّأْسِ وَقَصِّ الْأَظْفَارِ فِي كُلِّ أُسْبُوعٍ لِيُسْرَعَ الشَّعْرُ وَالْأَظْفَارُ فِي النَّبَاتِ فَتَخْرُجَ الْآلَامُ وَالْأَدْوَاءُ بِخُرُوجِهِمَا»^٧.

آگاه باش! دردهای بدن با خروج مو از منافذ بدن و با خروج ناخن از سر انگشتان خارج می گردد؛ از این رو به انسان فرمان داده شده که هر هفته با نوره مالیدن و مو تراشیدن و کوتاه کردن ناخن ها

^٥ الکافی ؛ ص ٥٠٥

^٦ الکافی ؛ ص ٥٠٥

^٧ توحید المفضل ؛ ص ٧١

به این کار اقدام کند. این کار باعث می‌شود که موی و ناخن با شتاب بیشتری برویند و دردها و بیماری‌ها را سریعتر خارج کنند

به همین جهت ائمه از نوره برای تمامی بدن استفاده می‌کند.

امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) عَنِ الْحَمَّامِ فَقَالَ تُرِيدُ الْحَمَّامَ فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَأَمَرَ بِإِسْحَانِ الْحَمَّامِ ثُمَّ دَخَلَ فَأَتَزَّرَ بِإِزَارٍ وَغَطَّى رُكْبَتَيْهِ وَسُرَّتَهُ ثُمَّ أَمَرَ صَاحِبَ الْحَمَّامِ فَطَلَى مَا كَانَ خَارِجًا مِنَ الْإِزَارِ ثُمَّ قَالَ أَخْرُجْ عَنِّي ثُمَّ طَلَى هُوَ مَا تَحْتَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا فافعل؛

از امام باقر علیه السلام درباره حمام پرسیدم. فرمود: می‌خواهی به حمام بروی؟ عرض کردم: آری. حضرت علیه السلام دستور داد که حمام را گرم کنند، سپس داخل حمام شد و لنگ بست و زانوهای و ناف خود را پوشاند، سپس به حمامی دستور داد که بیرون از لنگ را نوره بکشد.

سپس فرمود: از نزد بیرون رو. آن‌گاه حضرت علیه السلام با دست خود قسمت‌های زیر لنگ را نوره کشید. سپس فرمود: چنین کن.^۸

پس معلوم می‌شود به جز سر کل بدن باید نوره مالیده شود.

عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «شَعْرُ الْجَسَدِ إِذَا طَالَ قَطَعَ مَاءَ الصُّلْبِ وَ أَرْخَى الْمَفَاصِلَ وَ أَوْرَثَ الضَّعْفَ وَ الْكَسَلَ وَ إِنَّ النُّورَةَ تَزِيدُ مَاءَ الصُّلْبِ وَ تُقَوِّي الْبَدْنَ وَ تَزِيدُ فِي شَحْمِ الْكُلَيْتَيْنِ وَ سَمْنِ الْبَدَنِ؛

موی بدن وقتی بلند می‌شود آب کمر را قطع می‌کند و سبب ضعف و ناتوانی می‌شود و کسل می‌شود. استفاده از نوره آب کمر را زیاد می‌کند، توان جنسی را زیاد می‌کند، نازایی را برطرف می‌کند و بدن را تقویت می‌کند و قلوبه پی را زیاد می‌کند و انسان را چاق می‌کند.^۹

جاهایی که مو رشد نمی‌کند: صلاح این است که مو در تمام بدن رشد کند. موی هر عضوی باعث خروج بیماری از همان عضو می‌شود. این قاعده کلی است ولی استثنائاتی دارد.

^۸ الکافی؛ ص ۵۰۱

^۹ بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار؛ ج ۷۳؛ ص ۹۱

بعضی عضوها صلاح است که مو رشد کند و در بعضی صلاح نیست چون ضررها و آسیب‌های بیشتری دارد. به خاطر اصطحکاک مثل کف پا.

روایت از مفضل: امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: مَنَعَ مَعَ ذَلِكَ الشَّعْرَ مِنَ الْمَوَاضِعِ الَّتِي تَضُرُّ بِالْإِنْسَانِ وَ تُحْدِثُ عَلَيْهِ الْفَسَادَ وَ الضَّرَّ لَوْ نَبَتَ الشَّعْرُ فِي الْعَيْنِ أَلَمْ يَكُنْ سَيِّئًا بَصَرًا وَ لَوْ نَبَتَ فِي الْفَمِ أَلَمْ يَكُنْ سَيِّئًا عَلَى الْإِنْسَانِ طَعَامَهُ وَ شَرَابَهُ وَ لَوْ نَبَتَ فِي بَاطِنِ الْكَفِّ أَلَمْ يَكُنْ سَيِّئًا عَنْ صِحَّةِ اللَّمَسِ وَ بَعْضِ الْأَعْمَالِ وَ لَوْ نَبَتَ فِي فَرْجِ الْمَرْأَةِ وَ عَلَى ذَكَرِ الرَّجُلِ أَلَمْ يَكُنْ سَيِّئًا لَذَّةِ الْجَمَاعِ فَانظُرْ كَيْفَ تَنْكَبَ الشَّعْرُ عَنْ هَذِهِ الْمَوَاضِعِ لِمَا فِي ذَلِكَ مِنَ الْمَصْلَحَةِ؛

در جاهایی که جلوی رشد مو گرفته شده است چون سبب فساد و ناراحتی و ضرر می‌شود، اگر قرار است در چشم مو رشد کند انسان کور می‌شود. در دهان مو نیست اگر در دهان مو رشد کند آیا غذا خوردن انسان سخت نمی‌شود، اگر مو در کف دست رشد کند می‌تواند لمس کند؟ اگر داخل واژن زن یا روی آلت مرد رشد کند لذت همبستر شدن را از بین نمی‌برد. امام می‌فرماید نگاه کن چگونه در این جور جاها مو نرسیده (رشد نکرده) چون مصلحتی دارد و منفعتی دارد.^{۱۰}

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فَقُلْتُ لَهُ: «مَا الْعِلَّةُ فِي بَطْنِ الرَّاحَةِ، لَا يَنْبَتُ فِيهَا الشَّعْرُ وَ يَنْبَتُ فِي ظَاهِرِهَا؟ فَقَالَ: لِعِلَّتَيْنِ، أَمَّا إِحْدَاهُمَا، لِأَنَّ النَّاسَ يَعْلَمُونَ أَنَّ الْأَرْضَ الَّتِي تُدَاسُ وَ يَكْثُرُ عَلَيْهَا الْمَشْيُ، لَا تُنْبِتُ شَيْئًا وَ الْعِلَّةُ الْأُخْرَى، أَنَّهَا جُعِلَتْ مِنَ الْأَبْوَابِ الَّتِي تُلَاقِي الْأَشْيَاءَ، فَتُرَكَّتْ لَا يَنْبَتُ عَلَيْهَا الشَّعْرُ لِتَجِدَ مَسَّ اللَّيْنِ وَ الْخَشِنِ وَ لَا يَخْجُبُهَا الشَّعْرُ عَنْ وُجُودِ الْأَشْيَاءِ؛

از امام صادق علیه‌السلام سؤال کردم، علت اینکه در کف دست مو نمی‌روید و پشت دست مو می‌روید چیست؟ امام فرمود: دو علت دارد: علت اول، مردم می‌دانند زمینی که بشر روی آن راه می‌رود چیزی آنجا نمی‌روید، علت دیگر: دست ذری است برای ملاقات با اشیاء به همین خاطر بدون مو مانده است، تا نرمی و خشنی اشیاء را بفهمد و مانع از لمس انسان نشود.^{۱۱}

^{۱۰} توحید المفضل ؛ ص ۷۲

^{۱۱} الفصول المهمة في أصول الأئمة عليهم السلام (تكملة الوسائل) ؛ ص ۲۴۰

علت فاعلی رشد مو ۳ چیز است:

۱- بذر

۲- مواد اولیه

۳- رطوبت

اگر جایی که مو رشد نکرد یکی از این علت‌های فاعلی را نداشته است:

اول: مو درد است و باید خارج شود، پس چون مواد مضر در بدن و خون وجود دارد مو رشد می‌کند ولی اگر انسانی در بدن درد نداشته باشد مو رشد نمی‌کند به همین جهت در روایت داریم که اهل بهشت، وقتی وارد بهشت می‌شوند چشمه‌ای وجود دارد که از آن می‌نوشند و بدنشان پاک می‌شود بعد هم تمام موهای بدنشان می‌ریزد. (عین مطهره مزکیه قال فیسقون منها شربه شربه فیطهر الله بها قلوبهم من الحسد) (یسقط عن ابصارهم الشعر) و ذلك قوله تعالی: سَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا. ۱۲

و پروردگارشان شرابی ناب و گوارا به بایشان بنوشاند.

در بهشت از آب نه‌ری می‌نوشند تا بدنشان پاک می‌شود و مو می‌ریزد.

سؤال: در دنیا می‌شود کاری کرد که در بدن بیماری نباشد و مو رشد نکند؟

راهکار: آب پاک کننده خورده شود (آب باران) (يُنزَلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءٌ لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ) ۱۳

از آسمان آبی بر شما فرو فرستاد تا شما را بدان پاک گرداند و وسوسه‌های پلید شیطان را بدین وسیله از شما بزداید.

دوم: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: طَلِيَةٌ فِي الصَّيْفِ خَيْرٌ مِنْ عَشْرِ فِي الشِّتَاءِ؛ ۱۴

۱۲ تفسیر الصافی ج ۳ ص ۲۹۴

۱۳ آیه ۱۱ سوره انفال

۱۴ الکافی ج ۶، ص ۵۰۶

امام صادق علیه السلام فرمود:

یک بار نوره کشیدن در تابستان بهتر از ده بار نوره کشیدن در زمستان است.

چون در تابستان انسان زیاد عرق می کند و در معرض آلودگی و ویروس و قارچ است ولی در زمستان عروق کمتر و آلودگی کمتر است.

سوم: اگر کسی عطسه زیاد بزند در چشم، مو رشد نمی کند، التهاب باعث رشد مو در چشم می شود که داروی آن شافیه است.

چهارم: وقتی بچه ای متولد شود، موهای سر تراشیده شود و هم وزن آن طلا یا نقره صدقه داده شود، حکمتی دارد که با تراشیدن مو صدقه داده شود تا بلا دفع شود.

پنجم: مو نجس نیست چه از حیوان زنده و چه از حیوان مرده.

ششم: چیزهایی که باعث رشد مو می شوند:

۱- تراشیدن، ۲- خوردن انجیر، ۳- خوردن برگ چغندر، ۴- خوردن انار، ۵- اثم، ۶- شانه به خصوص عاج، ۷- روغن مالی، ۸- حنا، ۹- فرق درست کردن در سر.

چرا مو سفید می شود؟ علت سفیدی مو:

علت اول: هم و غم یکی از پادشاهان حضرت یعقوب را دید که پیر شده سؤال کرد، چه چیز باعث شده اینقدر پیر شدی؟ گفت هم و غم و غصه و حزن و بیماری.

علت دوم: شام نخوردن یا کمتر خوردن یا دیر خوردن. (ترک العشاء محرمه).

علت سوم: نَفَس دیگران، اگر نفس انسان به موی شخص برخورد کند سفید می شود.

امام حسن مجتبی (علیه السلام) پیش معاویه بودند که معاویه از حضرت پرسید: چرا موهایت سفید شده، چون که می گویند به خاطر کارهای بد، مو سفید می شود؟ امام فرمود: این گونه نیست ما بنی هاشم دهان هایمان خوشبو است (طیبه افواهنا) لب هایمان شیرین است، زنانمان (یقبلنا علینا)، خودشان را به ما نزدیک می کنند و نفس هایشان به سیل برخورد می کند به همین جهت سفید می شود ولی شماها بنی امیه دهان هایتان بد بو هستند و خانم هایتان بینی را اینطرف و آنطرف می برند.

به طرف موهای سمت راست و چپ سر، به همین خاطر شما موهایتان سفید می شود.^{۱۵}

این روایت می فرماید نفس زن ها باعث سفیدی می شود.

در روایت دیگر از امام (علیه السلام) سؤال می کند چرا سیبیل هایمان زود سفید می شود؟ امام فرمود: چون خانم هایتان دهان شان بدبو است.

بوی بد دهان زن ها باعث سفیدی مو می شود، این دو روایت یک چیز مشترک دارند که نفس باعث سفید شدن مو می شود.

انسان هر وقت وارد شهری شود که از وبای آن شهر بترسد، پیاز آن شهر خورده شود زیرا بینایی را تقویت می کند و موها را تمیز می کند و آب کمر را زیادی کند و عمل همبستر شدن را زیاد می کند. خوردن پیاز جلوی وبا را می گیرد (جلوی ویروس کرونا را می گیرد) شرطش این است که پیاز همان شهر خورده شود.

گناه در رشد مو نقش دارد. کسی که گناه می کند موهایش رشد نمی کند، ولد الطیب (فرزند پاک) محاسنش رشد می کند ولی انسان گناهکار محاسنش رشد نمی کند. امام (علیه السلام) می فرماید: به خاطر گناه است، **(بما کسبت ایدیهم)**.

نسبت به موی سر عدم گناه سبب ریزش موی سر می شود.

امیر المؤمنین علی (علیه السلام) می فرماید: **«إذا اراد الله بعبد خيرا رماه بالصلح فتحات الشعر من راسه وها انا ذا؛»**

هنگامی که خداوند بنده ای را دوست بدارد او را اصلح (کچلی جلو سر) می کند.^{۱۶}

البته پیامبر موی بلند و پر پشت داشته است.

بحث بعدی: ناخن و مو

ناخن و مو وقتی کوتاه شد حتما دهن شود، دو احتمال وجود دارد:

^{۱۵} تفسیر نور الثقلین ج ۳ ص ۳۲۱

^{۱۶} بحار الانوار ج ۳۵ ح ۸ به نقل از عیون اخبار الرضا.

۱- جزء کثافات است و پناهگاه ویروس و میکروب

۲- مو و ناخن قرار است با انسان محشور شود.

شپش سر با شستن گل ختمی برطرف می شود.

فرق در سر ایجاد شود، اگر کسی فرق سر ایجاد نکند خداوند با اره روز قیامت فرقش را باز می کند.

تفاوتی بین موی سر خانم ها و آقایان وجود دارد: رشد مو در خانم ها بیشتر است به خاطر رطوبت بدن خانم ها و رطوبت پوست آن ها.

اگر خانم ها موها را نپوشانند در اثر هوا خشک می شود و شکننده می شود و ریزش می کند در نتیجه خانم های محجبه موهای بهتری دارند.

کوتاه کردن مو برای خانم ها سفارش نشده ولی برای آقایان ضروری است. ولی در مورد موهای عانه و زیر بغل مرد و زن مشترک اند بلکه خانم ها باید بیشتر برای زدودن موی زائد عنایت داشته باشند.

عرق کردن زیاد باعث رشد موی بدن در آقایان می شود ولی به خانم ها توصیه نشده که کار سخت کنند و عرق کنند.

خداوند برکت بدهد به مردی که بدن پرمویی دارد و خانمی که موی بدن ندارد.

کسانی که موهایشان سیخ می شود یعنی ماده بیماری در بدنشان زیاد است و از شامپوی گل ختمی استفاده شود که نرم کننده مو است.

والسلام علیک و رحمة الله